

21. srpen 1968: Výpovědi pamětníků (vypracováno na dějepisný seminář)

Soňa Pánková, v den invaze 4 roky

Byla jsem se sestrou, babičkou a bratrancem v Lukavici v Orlických horách a ten den jsme měli jet domů. Babička bratrance Jirky říkala mojí babičce, ať s námi nikam nejezdí, že nejezdí vlaky, že sem přišli vojáci, ale babička se s námi vydala na cestu, protože nás musela odvézt, protože nás čekali rodiče.

Přijeli jsme do Prahy a vlaky z Prahy do Sokolova už nejely. Protože měla babička sestru v Praze, rozhodla se, že u ní přespíme a budeme pokračovat druhý den. Babičky sestra ale nebyla doma, tak nám babička začala stlát na schodech činžovního domu. Dříve neznámá sousedka nás pozvala k sobě domů a nechala nás přespát. Ráno nám dala snídani a pokračovali jsme domů.

Viděli jsme ruské vojáky, vejtrasky, obrněné transportéry. Ještě si pamatuju strach a nepokoj dospělých, kteří plakali, když se vrátili.

Marie Zittová, v den invaze 32 let

Ráno v půl jedné mě probudil hluk tanků projíždějících po kraslické. S dědou jsme diskutovali, zda se jedná o vojenské cvičení, proti čemuž hrálo, že zvuk jde od Kraslic. Ráno v půl páté jsem šla do práce. Zdálo se mi, že jsou to cizí vojáci. V práci v rádiu hlásili, že jsou to vojska Varšavské smlouvy.

Když jsem se to dozvěděla, běžela jsem domů, vzbudila jsem dědu a říkala, že jsme obsazeni Varšavskou smlouvou. V tu dobu jsme měli problémy s domem. Děda se proto v úleku a rozespalosti zeptal, zda nám spadl kus baráku.

Moje maminka odjela do Orlických hor, měla s sebou vnučky. V Praze na nádraží byl chaos, vlaky nejezdily. Myslela jsem, že holky už nikdy neuvidím. Každý myslel, že bude válka a já neměla ani jedno děcko doma. Další den, když už jely z Prahy domů, byla stávka a stály s vlakem v polích.

Děda měl mít druhý den v 11 hodin šichtu, která byla dobrovolná. Děda se rozhodl, že pojede, a nevěděl, jestli se vrátí nebo ne. Děda říkal, že se možná neuvidíme, že je možná povolají do války.

Lidi nakupovali mouku, cukr, připravovali se na válku, chodili s rádiíčky. Byla to hrozná situace. Lidi debatovali s vojáky u katolického kostela. Slyšela jsem jednu paní, jak se ptá: „Co tady chcete? My se tady máme dobře!“

Roland Zitta, v den invaze 33 let

Pro mě to byla výhoda. Dostal jsem kolejnice a spravil jsem si barák. (*ironicky*)

Šlo to mimo mě, nebyl jsem ve městě. Do práce jsem šel. Chtěl jsem jet, říkal jsem si, že jinak by byl kolaps. Na mašinu jsme napsali: „Pačemu vy zděs?“ Nikdo nevěděl, co se bude dít.

Říkalo se, že se nemá chodit do lesa, protože se tam Rusáci stáhli. Myli se ve Svatavce.

Pozdější předseda SČSP řekl: „Dejte mi samopal, já je půjdu postřílet!“

Můj táta (v září šel do penze) pracoval jako topič na posunu. Během noční na něj Rusáci namířili samopal, tátovi se rozklepaly nohy. Celý život o tom mluvil, že Němci za války na něj samopal nevzali.

U příbuzných na Slovensku byl nápis: „Přišli k nám Rusi, zavrite sliepky a husi.“
Ve Dvorech na skále byl namalovaný tank a pod ním nápis „Moskvič 68“.

Jiří Pánek, v den invaze 5 let

Svědék vypověděl, že mu bylo pět let a na nic se nepamatuje.

Anna Pánková, v den invaze 29 let

Vávrovka řvala, že je okupace.

My jsme bydleli v Hrádku, kterým tanky jen projely. Žádné jsme neviděli, jenom jsme je slyšeli, jak jedou po kočíčích hlavách.

Dělali jsme si zásoby na válku.

Milota Pánek, v den invaze 36 let

Dělal jsem přesčas a o půlnoci — nevím, jestli nás někdo zavolal — jsme vyšli na dvůr. Kilometr od dvora je cesta Žitava-Hrádek, slyšeli jsme na ní hukot. Ráno jsme se dozvěděli, že jde o spojenecká vojska. Ve fabrice byl mítink. Lidi nadávali. Jel jsem se podívat na hraniční přechod, tam byla placatá závora, jak jí tanky přejely. Hrádkem jenom projely. V Liberci byli mrtví, u radnice se střílelo. Ta radnice byla rozstřílená ještě jakou dobu.

Psala se hesla. „Někdy stačí jen malý krok kupředu, aby ti, kteří ti stáli po boku, ti stáli v zádech.“ Napsal jsem to křídou na kůlnu, asi jsem to vyčetl v novinách.

Jiřina Kovaříková, v den invaze 20 let

Na dovolenou jsem se moc těšila. Měly jsme s kamarádkou strávit 14 dní u rybníka Staňkov v jižních Čechách. Šestnáctého jsme odjely vlakem ubytovaly se v chatičce a prozkoumávaly okolí. Bylo tam moc pěkně. První den jsme poznávaly místní lidi, kteří byli velmi přátelští a slíbili, že nás v té době uvolněnějších pravidel vezmou do Vídně. Moc jsme se těšily. Domluvení jsme byly na 21. 8. 1968. Brzy ráno jsme zabušily na okno domku a z toho se ozvalo: „Do Vídně nejedem, jsme obsazený!“

My na to odpověděly, že to nevádí, že pojedeme příště. Zatáhli nás do domu a ukázali puštěnou televizi a my nevěřičně hleděly na zpravodajství, které zvěstovalo obsazení Československa vojáky Varšavského paktu. Bylo to jako ve špatném snu, nemohly jsme uvěřit tomu, co hlásila ještě rozcuchaná Kamila Moučková, tehdejší televizní hlasatelka. Vyběhly jsme na silnici vedoucí k hraničnímu přechodu do Rakouska a sledovaly auta odjíždějící z Čech s dětmi z prázdnin a mladými lidmi, dokud neuzavřou hranici. Psaly jsme po silnici vápnem, auta zastavovala a lidé nás přemlouvali k opuštění republiky, byl to velmi deprimující pocit. Řekly jsme si, že pojedeme do Prahy, abychom pomohly. Vlak dojel jen na okraj Prahy a dál do středu města jsme se dostávaly autobusy. Bylo to jak ve snu, nikde žádná cedule, označení ulic chybělo, každá volná plocha polepená plakáty, informacemi, básničkami, úslovími. Náš cíl bylo Václavské náměstí. V obchodech byl vyprodán chleba a cokoliv k jídlu, stánky a restaurace byly zavřené, trochu krušné chvíle. Na Václavském náměstí od spodu do dvou třetin po obou stranách byly ruské tanky, u nich spousta lidí, která s Rusy diskutovala, najednou se všem hodila tolik nenáviděná ruština, tolik let probíraná ve škole.

U dominanty náměstí — koně — byl dav mladých lidí, kteří v protestu seděli na zemi.

V poledne byla vyhlášena generální stávka na protest okupace ČSR, houkaly sirény, troubila auta a kdo mohl, rámusil s čímkoliv. Usazeny mezi mladými lidmi u koně jsme se snažily přebrat a strávit pocity, které v nás narůstaly. Při houkání aut ruští vojáci znervózněli a začali natáčet hlavně u tanků na lidi u koně, z dálky byla slyšet střelba a od ulice 28. října postupovali mladí lidé se zakrváceným praporem, na kterém umřel mladý člověk, který byl zastřelen. Pro nás dvacetileté to bylo neuvěřitelné ponížení v bezmocnosti cokoliv udělat, změnit. Večer jsme se vracely domů do Libně pěšky, jinak to nešlo.

Bylo 22 hodin a my jsme v tu chvíli byli se spolužákem ještě na začátku Karlína. Od Palmovky do města po kolejích tramvaje jela obrněná vozidla, která měla zabudované kulometry. Protože bylo stanné právo (nesmělo se vycházet po 22. hodině) a my o tom nevěděli, začali po nás střílet, vypadalo to jako světelný vodopád a my se v šoku učili nenávidět. Stihli jsme se skrýt v domě a pak se zadem po trati dostat domů. Doma nebyl nikdo, rodiče se vystěhovali za město, aby mohli chodit do práce a měli co jíst, venkov byl záchrana. My jsme to nevěděli.

Druhý den jsme opět vyrazili do města. Potřebovali jsme ještě získat informace, o co vlastně kráčí. Generální stávka, která byla celý týden po okupaci vždy v poledne nás zastihla na Poříčí u obchodního domu Bílá labuť. Přes ulici bylo zaparkováno asi 8 obrněných vozů s kulometry. Když začala troubit vozidla a houkat sirény, začali Rusové střílet ostrými po jdoucích lidech. Lidé si lehali pod auta, cpali se do sklepních okýnek, výklenků, zákoutí i kanálů. Před námi se otevřely dveře do obchodního domu, který byl zavřený a ozval se mužský hlas „všichni sem“ a odvedl nás na zadní schodiště obchodního domu abychom nepřišli o život. Sanitní vozy, které musely vyjet s nemocnými k ošetření ve dne, měly problémy a po 22. hodině se po nich střílelo.

V Karlíně se Rusové ubytovali v parku a dobývali kasárna. Kasárna se bránila, příkazem dostala pustit nepřítel dovnitř, vojáci plakali a uřezávali si výložky. Bylo to další ponížení. Pocitu bezmoci a ponížení jsem se zbavila až po roce 1989. Celou dobu jsem žila s pocitem člověka přikrytého balvanem a nemohoucího nadechnout se.

Roky 1972-1976 byly roky „temna“, kdy nevycházela literatura, na kterou jsme si zvykli v roce 1966-1968, sem tam detektivka. Kdo neměl peníze a nezásobil se, měl smůlu. Vycházela oxeroxovaná ze samizdatu, ale k ní nebyl přístup jednoduchý. Čítávali jsme knihu třeba 4 za jediný den, pak se musela vrátit. Naučili jsme se číst knihy znovu a znovu, aby naše mozky nezapomínaly být ve střehu a soudnosti. Velmi těžká doba... moc dobře se mi to nepíše. Potřebovala bych kontakt s lidmi, bylo by to jednodušší. Je to jen zasunuté někde hluboko ve mně v žádném případě to nelze zapomenout. Už to nebolí jen tlačí.